

## تاثیر تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و کیفیت سود

فرهاد امانی

کارشناسی ارشد حسابداری - حسابرسی، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران. (نویسنده مسئول).  
rastinfarhad5889@gmail.com

دکتر فرزین خوشکار

مدرس گروه حسابداری و مدیریت، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران.  
f.khoshkar@hnhk.ac.ir

شماره ۸۸ / بهار ۱۴۰۳ (جلد اول) / صص ۱۸-۴۳  
چشم انداز حسابداری و مدیریت (دوره هفتم)

### چکیده

هدف این پژوهش به بررسی تاثیر تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و کیفیت سود می پردازد. محدوده مورد مطالعه برای این تحقیق شامل هشت سال، یعنی از سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ است. پژوهش در دسته تحقیقات کاربردی قرار دارد و در تقسیم بندی بر مبنای ماهیت در گروه تحقیقات همبستگی قرار می گیرد که بر اساس شیوه استقرایی به نتیجه گیری می پردازد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه تحقیق نشان داد بین مسئولیت پذیری اجتماعی و کیفیت سود رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد و همچنین تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرس بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و کیفیت سود تاثیر معنادار و مثبت دارد و موجب تقویت این رابطه می شود.

**واژگان کلیدی:** تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی، مسئولیت پذیری اجتماعی و کیفیت سود.

### مقدمه

سرمایه گذاران در سهام شرکتها در گذشته به سود حسابداری اهمیت ویژه ای می دادند و سود بالاتر را موجب افزایش ثروت خود می دانستند در حالیکه به این نوع نگرش، نگرش سرمایه گذاری بی تجربه گفته می شود چراکه مدیران شرکتها بادستکاری اقلام تعهدی صورتهای مالی و استفاده ازموارد مطرح نشده در استانداردهای حسابداری، استفاده لازم را نموده و سود را به راحتی مدیریت می کنند. لذا به منظور یافتن راهی مناسب برای جلوگیری از این نگاه ساده لوحانه و تصمیم گیری مناسب، مفاهیم کیفیت سود به وجود آمد که در آن به اجزاء تشکیل دهنده سود حسابداری توجه می گردد. چارچوبی که سود را از حیث پایداری سود، قابلیت پیش بینی سود، مربوط بودن به تغییرات در ارزش سهام، به موقع بودن و محافظه کارانه بودن سود، مورد توجه قرار داده و موجبات اتکاء هرچه بهتر سهامداران بالفعل و بالقوه می گردد (سورمین و همکاران، ۲۰۲۱).

این فصل شامل چند قسمت می شود که گام های اساسی تحقیق را نشان می دهد. در ابتدا، مسئله تحقیق تشریح می شود و اهمیت و ضرورت بررسی آن عیان می شود. در ادامه اهداف تحقیق شامل مهم ترین هدف اصلی آن و اهداف فرعی و کاربردی تحقیق تعیین می شوند و بر اساس این اهداف فرضیه ها و سوالات تحقیق ارائه می شوند. پس از ارائه مدل مفهومی تحقیق بر اساس این اهداف، سعی می شود که به طور خلاصه روش تحقیق و شیوه های گردآوری داده ها و نحوه تحلیل آنها ارائه شود. در انتهای این فصل نیز جهت آشنایی خوانندگان با مفاهیم مورد استفاده، متغیرهای تحقیق به صورت مفهومی تعریف می شوند.

## اهمیت و ضرورت انجام پژوهش

اخیرا مدیران و سرمایه گذاران به دلیل اختیاری بودن اقلام تشکیل دهنده سود تعهدی، به آن اعتقادی ندارند و آنرا ملعبه ای می دانند که مدیران جهت دریافت پاداش وابسته به سود بیشتر، از آن برای گمراهی افکار عمومی استفاده می کنند. مدیران برای رسیدن به پیش بینی های که از قبل اعلام کرده اند ویا سایر انگیزه های دیگر حاضر به مدیریت سود و هموارسازی آن هستند و چون استانداردهای حسابداری برای کلیه زوایای تهیه صورتهای مالی، استاندارد های خاصی را وضع نموده است، لذا مدیران قادر به تغییر برآوردها و روش های مورد استفاده در تهیه صورتهای مالی بوده و توان مدیریت سود را به راحتی دارند، و به این جهت است که سود حسابدای از رونق افتاده و اطمینان به آن بسیار کم رنگ شده است (کیم، ۲۰۲۱)

مدیریت در مدیریت صورتهای مالی، اغلب با بهره برداری از ضعف های روش یا سیستم ثبت حسابداری، مجموعه ای از اقدامات را انجام می دهد، به طوری که صورتهای مالی ارائه شده دیگر از شرایط واقعی اقتصادی شرکت تبعیت نمی کند. در حالی که صورتهای مالی باید دارای ویژگی های کیفی خاصی باشد تا اطلاعات مفیدی برای استفاده کنندگان فراهم کند. چهار ویژگی کیفی اصلی استانداردهای حسابداری مالی قابل درک، مرتبط، قابل اعتماد و قابل مقایسه است (کارتیکهدادی، سیناگا، سیامسول، سیرگار و وهیونی، ۲۰۱۶). کاهش شفافیت منجر به اجرای فزاینده مدیریت سود در شرکت می شود (آریاتی و والانسندوف، ۲۰۱۳). از بسیاری از موارد هموارسازی سود که از بررسی صورتهای مالی و همچنین تورم پستهای مالی برای مدیریت کیفیت سود در صورتهای مالی شرکتها یافت می شود، مشهود است. اسکات (۲۰۱۲) توضیح داد که کیفیت سود معیاری است که در اندازه گیری اینکه چگونه اطلاعات کیفی در صورتهای مالی می تواند شرایط واقعی شرکت را توصیف کند در نظر گرفته می شود.

لذا این تحقیق از این جنبه مهم است که آگاهی وسیعی به مدیران از تصمیم های آتی می دهد تا با نگاه به مقوله کیفیت سود، این عوامل را آماده تولید نمایند تا بیشترین بهره را از آنها بگیرند. براین اساس در این تحقیق به بررسی تاثیر تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرس بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و کیفیت سود می پردازیم.

## مبانی نظری و پیشینه پژوهش

### مسئولیت پذیری اجتماعی

در اواسط قرن بیستم، عنوان مسئولیت اجتماعی شرکتها (CSR)<sup>۱</sup>، توسط متفکرین و متخصصین مدیریت کسب و کار، در آمریکا مطرح شده و در بسیاری از محافل علمی، سیاسی و اقتصادی کشورهای پیشرفته و در حال توسعه، به دغدغه مهمی در مدیریت، بازاریابی و سرمایه گذاری، تبدیل شد. اما از لحاظ تاریخی این مفهوم در دهه ۱۹۶۰ به طور گسترده مورد توجه قرار گرفت و برای پوشش مسئولیت اخلاقی و قانونی شرکتها مورد توجه قرار گرفت (امیری، ۱۳۹۹). امروزه مسئولیت اجتماعی بنگاهها نه تنها بخش مهمی از ادبیات و فرهنگ مدیریت را به خود اختصاص داده است، بلکه بحثهای آکادمیک، مجامع حرفه ای، سازمان های غیردولتی، مصرف کنندگان، کارکنان، تأمین کنندگان، سهامداران و سرمایه گذاران شده است. هاوارد بون<sup>۲</sup> (۱۹۵۳) با کتاب تأثیرگذار خود تحت عنوان مسئولیت های اجتماعی تاجر<sup>۳</sup>، در ادبیات آکادمیک مدیریت و سازمان، مفهوم مسئولیت اجتماعی را برای نخستین بار مطرح کرد. بون در این کتاب، اظهار

<sup>۱</sup> Corporate social responsibility

<sup>۲</sup> Havard Bowen

<sup>۳</sup> The Social Responsibilities of the Businessman

کرد که مسئولیت اجتماعی یک تاجر عبارت است از تعهد به پیگیری سیاست‌ها و تصمیم‌گیری‌ها و اقداماتی که در راستای اهداف و ارزش‌های اجتماعی قرار دارند (فرجی، ۱۳۹۸).

در سال‌های اخیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتها، به یکی از موضوعات حساسیت برانگیز و اساسی برای بقای سازمان تبدیل شده است. گسترش این موضوع بدین خاطر است که ذینفعان داخلی شامل کارکنان و سهامداران و ذینفعان خارجی شامل عموم مردم جامعه، مشتریان و متقاضیان، تامین کنندگان، رقبا، دولت و نهادهای اجتماعی شرکتها را ترغیب به ایفای وظایف مسئولیت‌پذیری اجتماعی میکنند تا نسبت به درخواست‌های آنها مانند تضمین محافظت از محیط زیست، تنوع و مناسب بودن محیط کاری، شرایط کاری مطلوب و ایمن برای کارکنان و سایر مسائل محیطی پاسخگو باشند (اسمعیلی و یعقوبی، ۱۴۰۰).

مسئولیت‌پذیری اجتماعی در مفهوم نوین، برنامه و ابزاری است برای گفتمان بخش اقتصاد، سیاست و جامعه با هدف ایجاد و ارتقای اعتماد عمومی به سرمایه‌گذاران و بنگاه‌های اقتصادی آنان (محمدی و مقدم، ۱۳۹۹). همچنین مسئولیت اجتماعی شرکتها به مشارکت داوطلبانه شرکت برای توسعه پاینده فراسوی الزام‌های قانونی اشاره دارد و یک روش برای کاهش شکاف بین شرکتها و انتظارات ذینفعان در قالب گزارشگری و افشای اطلاعات اضافی با رویکرد پایندگی به شمار می‌رود. شرکتها واکنش‌های مختلفی برای پاسخگویی به تقاضای جدید دارند به گونه‌ای که برخی شرکتها فرهنگ خود را تغییر داد و در نظر گرفتن مسئولیت اجتماعی شرکتها را به‌عنوان هسته اصلی فعالیت‌های تجاری‌شان پذیرفته‌اند (مولینا<sup>۱</sup>، ۲۰۱۰).

تعاریف مختلفی از مسئولیت اجتماعی شرکتها وجود دارد که توسط متخصصین و اساتید ارائه شده‌اند. تعاریف اولیه مسئولیت اجتماعی شرکتی به دهه‌ی پنجاه میلادی باز می‌گردد. در دهه‌ی شصت میلادی اولین کوشش‌ها برای ارائه یک ایده و تصویر بهتر و دقیق‌تر شروع شد. دیویس اولین فردی بود که به قدرت سازمان‌ها و مسئولیت‌های اجتماعی اشاره کرد. او مسئولیت اجتماعی شرکت را تصمیمات و رفتارهای بنگاه که دلایل اتخاذ آن حداقل فراتر از مرزهای سازمان می‌باشد تعریف کرد. شکست در موازنه کردن قدرت و مسئولیت اجتماعی در نهایت می‌تواند به زوال بنگاه بیانجامد. فردریک مسئولیت اجتماعی شرکت را وسیله‌ای برای رفاه اجتماعی-اقتصادی جامعه عنوان می‌کند، اما تحقیق جامع‌تر را در این زمینه مک گویر در مقاله‌ای تحت عنوان تجارت و جامعه انجام داد و مفهوم تعهد اجتماعی را فراتر از تعهد اقتصادی و قانونی شرکتها دانست. تعریفی که مؤسسه‌ی کسب‌وکار برای مسئولیت اجتماعی از مسئولیت‌پذیری اجتماعی ارائه می‌کند، به این نحو است: تحقق موفقیت تجاری از طریق احترام به ارزش‌های اخلاقی، مردم، جامعه و محیط‌زیست. (تسوتسورا<sup>۲</sup>، ۲۰۰۴). مک‌ویلیامز و سیگل<sup>۳</sup> (۲۰۰۱) مسئولیت اجتماعی را چنین تعریف نموده‌اند: اقداماتی برای بهبود رفاه جامعه، فراتر از منافع شرکت و الزامات قانونی. فرومن<sup>۴</sup> (۱۹۹۷) در تعریف دیگری، مسئولیت اجتماعی را چنین تعریف نموده است: اقدامی که شرکت انجام می‌دهد تا به‌واسطه‌ی آن، سطح رفاه ذینفع اجتماعی خود را به‌صورت محسوسی متأثر سازد.

## کیفیت سود

سود حسابداری که متأثر از روش‌ها و برآوردهای حسابداری است، ممکن است تحت دستکاری توسط مدیران قرار گیرد و امکان استفاده از روش‌ها و برآوردهای متفاوت موجب شده که سود واقعی با گزارش شده تفاوت داشته باشد. نتایج نشان

<sup>1</sup> Molina

<sup>2</sup> Tsoutsoura

<sup>3</sup> McWilliams & Siegel

<sup>4</sup> Frooman

می‌دهد که هرچه ارقام تعهدی (قابل دستکاری به دلیل قضاوتی و برآوردی بودن) بالاتر باشد، کیفیت سود کمتر و پایداری کمتر سود خواهد شد (علوی طبری، ۱۳۹۸).

سیاست تقسیم سود می‌تواند نشان‌دهنده واقعی و منصفانه بودن یا نبودن نتایج عملکرد مالی باشد. در واقع، مدیران زمانی به پرداخت سود تمایل نشان می‌دهند که از دستکاری نشدن سودها اطمینان حاصل نموده و کاهش سودهای تقسیمی در آینده (پایدار نبودن سود) غیر محتمل باشد.

به این ترتیب سودهای تقسیمی نه تنها علامتی برای پرداخت سودها در آینده، بلکه علامتی برای کیفیت سود با درجه کمتری از دستکاری می‌باشد.

همچنین سود تقسیمی یک شیوه نظارتی مدیریتی است که در آن مدیران برای کمک به خود، کمتر سود را دستکاری می‌کنند. از طرف دیگر با پرداخت مرتب و افزایشی سود، سرمایه‌گذاران به کیفیت سودهای گزارش شده پی خواهند برد (علوی طبری، ۱۳۹۸).

کیفیت سود مسأله ایست که بر متغیرهای بی‌شماری تأثیرگذار است و در این تحقیق به فروش که متغیر اساسی در برنامه‌ریزی جهت طرح کلی عملیات و شروع به کار شرکت محسوب می‌شود، بازده دارایی‌ها که عمده عامل تشکیل دهنده کارایی شرکت هستند و نسبت بدهی‌ها که برای هرگونه تامین مالی، مبنای پرداخت وام از سوی اعتبار دهندگان می‌باشد، اشاره می‌گردد.

نقش اصلی گزارشگری مالی، انتقال اثربخش اطلاعات به افراد برون‌سازمانی به‌طور معتبر و به‌موقع است. برای این گزارشگری، مدیران از اختیار و قضاوت برخوردارند و می‌توانند از آگاهی‌های خود درباره فعالیت‌های شرکت، صورت‌های مالی را اثر بخش‌تر کنند.

با این حال اگر مدیران برای گمراهی استفاده‌کنندگان، از اختیارات خود جهت گزینش روش‌های حسابداری استفاده کنند، مدیریت سود رخ داده است.

از جمله مواردی که در خدشه‌دار شدن کیفیت سود به آن اشاره می‌شود، رفتار فرصت‌طلبانه مدیران و کوشش‌های آنها برای تاثیر بر بازده کوتاه‌مدت سهام از طرق مدیریت سود و تحقق بخشیدن به انتظارات بازار و تحلیل‌گران مالی، می‌باشد رفتار فرصت‌طلبانه مدیران، باعث مخدوش شدن سود شده و بدین ترتیب کیفیت سود زیر سوال می‌رود و به‌همین دلیل اعتماد به سود از دست می‌رود و تحلیل‌گران مجبور هستند تا مجدداً به تحلیل اطلاعات مالی بپردازند تا سودی که از راه ایمن و بی‌خدشه به‌دست می‌آید را محاسبه نموده و برای تصمیم‌گیری بر آن اتکا کنند (علوی طبری، ۱۳۹۸).

از آنجا که اکثر روش‌های حسابداری، مانند استهلاک، قضاوتی و برآوردی هستند، موجب مدیریت سود خواهند شد. شرکت‌های که سودشان محقق نمی‌شود بر آن می‌شوند تا به اشکال مختلف، سود را مطابق میل خود درآورند و شرکت‌های که قرارداد وام آنها به سود حسابداری مربوط می‌شود سعی بر آن دارند تا هر طور شده، سودی را که باعث تداوم وام می‌شود، حفظ کنند.

کمتر از واقع نشان دادن بدهی‌های ناشی از تضمین کالا، زیان ناشی از تغییرات تکنولوژی، حساب‌های دریافتنی زیاد در خرده‌فروشی‌ها، جملگی از حوزه‌های مدیریت سود هستند.

سازهای کیفیت سود، شامل کیفیت ارقام تعهدی، پایداری سود و پیش‌بینی پذیری، می‌باشد که:

کیفیت ارقام تعهدی به‌معنای این است که هر چه سود از قابلیت نقدشوندگی بالا تر برخوردار باشد، مطلوب‌تر است.

پایداری سود؛ بر سود پایدار به دلیل استمرار، تاکید دارد.

پیش‌بینی پذیری؛ توان سود در پیش‌بینی سودهای آینده را نشان می‌دهد.

هموار سازی سود هم به داشتن اطلاعات محرمانه توسط مدیران اشاره دارد که از آن برای دستیابی به سود متوسط در حالت بحران مالی، استفاده می‌شود.

نمونه‌ای از اقدامات انجام شده برای هموارسازی سود، فروش دارایی‌ها به‌هنگام رکود مالی است، تا از سود غیرمترقبه آن برای هموارسازی استفاده شود (ابراهیمی کردلر، ۱۳۸۸).

امروزه با کاهش کیفیت سود حسابداری، مدیریت سود که بازی با اقلام تعهدی ناشی از برآوردها، قضاوت‌ها و روش‌های متفاوت است، رونق یافته است. و به دلیل این که سرمایه‌گذاران به سود به‌عنوان یکی از فاکتورهای مهم تصمیم‌گیری توجه خاص دارند، مدیریت سود از اهمیت خاصی برخوردار شده است.

پژوهش‌ها نشان داده که نوسان کم سود و پایداری آن، حکایت از کیفیت سود دارد. به این ترتیب، سرمایه‌گذاران با اطمینان خاطر بیشتر در سهام شرکت‌هایی سرمایه‌گذاری می‌کنند که روند سود آنها با ثبات تر است. مدیران جهت پایدار بودن سود از فروش دارایی‌ها و موجودی‌ها در دوره‌های متفاوت استفاده می‌کنند که این خود در مبحث کیفیت سود جایگاه ویژه‌ای دارد و تفکیک فروش‌ها به عملیاتی و غیر عملیاتی را ایجاب می‌کند (ابراهیمی کردلر، ۱۳۸۸).

بی‌کیفیت بودن سود از آن جهت اهمیت پیدا می‌کند که اخذ تصمیم نادرست به سبب اطلاعات ناکافی و ناصحیح موجب می‌شود که تسهیم منابع به صورت ناعادلانه صورت پذیرد، چرا که سهامداران، دیگر منابع خود را به سمت شرکت‌هایی که سود بی‌کیفیت دارند، سرازیر نمی‌کنند.

از طرف دیگر ممکن است بنا به دلایلی نظیر ابقاء در شرکت، دریافت پاداش و سایر عوامل، مدیر خواسته یا ناخواسته وضعیت شرکت را مطلوب جلوه دهد. بنابراین کیفیت سود تحت تأثیر مبنای گزارشگری و صلاحدید مدیران آنها قرار می‌گیرد.

طبق بیانیه شماره ۱ مفاهیم هیات استانداردهای حسابداری مالی (۱۹۸۳)، استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی، از سود، استفاده‌های گوناگونی می‌کنند آنها می‌توانند:

الف- عملکرد مدیریت را ارزیابی کنند.

ب- توان سودآوری شرکت را طی یک افق طولانی مدت ارزیابی کنند.

ج- سودهای آتی را پیش‌بینی کنند.

د- مخاطرات سرمایه‌گذاری در شرکت یا اعتبار دهی به آن را برآورد می‌کنند.

کیفیت سود، دارای تعاریف متعددی است و اجماعی بر روی تعریف آن وجود ندارد. در این تحقیق سعی می‌شود عمده‌ترین تعاریف و روش‌های ارزیابی آن، طبقه‌بندی گردد.

## اقلام تشکیل دهنده کیفیت سود

### پایداری سود

سودی که مداوم و عملیاتی باشد، پایداری بیشتری دارد. تحلیل‌گران مالی به سود تعهدی حسابداری به‌عنوان تنها شاخص تعیین کننده توجه نمی‌کنند و سود پایدار و تکرارپذیر را بهتر می‌دانند. از دیدگاه تحلیل‌گران مالی اجزا مستمر و عملیاتی سود، بار اطلاعاتی بهتری نسبت به اقلام غیر عملیاتی و غیر مستمر دارد و بهتر می‌تواند جریان‌های آتی وجه نقد را پیش‌بینی نماید. ضریب بزرگتر متغیر سود در رگرسیون سود و بازده خیر از پایداری سود بالاتر دارد (کردستانی، ۱۳۹۶).

### قابلیت پیش بینی سود

این مورد به عنوان بخشی از ویژگی مربوط بودن سود تلقی می‌گردد و کمک می‌کند تا با استفاده از اطلاعات گذشته، آینده را بهتر بتوان پیش‌بینی کرد. اطلاعات حسابداری اگر بخواهد مفید باشند با دید از توان پیش‌بینی کنندگی بالایی برخوردار باشد (همان منبع).

### مربوط بودن سود در تغییرات بازده سهام

سود از برترین شاخص‌های اندازه‌گیری فعالیت شرکت به حساب می‌آید بنابراین سود گزارش شده باید در تعیین ارزش شرکت به سرمایه‌گذاران کمک کند. سود در صورتی مربوط به ارزش سهام خواهد بود که توان توضیح تغییرات بازده را داشته باشد (همان منبع).

### به موقع بودن سود

سود برای اثربخشی باید به‌موقع در دسترس قرارگیرد. به‌موقع بودن سود، موجب واقعی شدن بازده می‌گردد و در صورت ارایه در فواصل کوتاه‌مدت، موجب کاهش ریسک اطلاعاتی می‌گردد. در این حالت سود حسابداری به دنبال اندازه‌گیری سود اقتصادی است، که تغییر دهنده ارزش بازار سهام است. قدرت توضیحی سود در رگسیون، معرف به‌موقع بودن سود است (همان منبع).

### محافظه کارانه بودن سود

منشا محافظه‌کاری، عدم اطمینان نسبت به آینده است. دو دلیل عدم تداوم فعالیت در آینده و عدم اطمینان به مبالغ پولی قابل کسب در آینده، دلایل پیدایش عدم اطمینان هستند. محافظه‌کاری توانایی سود حسابداری برای انعکاس سود یا زیان اقتصادی (بازده مثبت و منفی سهام) را نشان می‌دهد. تأکید محافظه‌کاری بر تمایز بین بازده‌های مثبت و منفی سهام است. محاذله‌کاری از نسبت ضریب متغیر توضیحی سود (در رگرسیون سود/ بازده) در بازده منفی بر بازده مثبت سهام به دست می‌آید.

ترکیب به موقع بودن و محافظه‌کاری، معرف شفافیت سود برای استفاده کنندگان است (کردستانی، ۱۳۹۶). این روش، رابطه نزدیکی با کیفیت سود دارد. یعنی کیفیت سود خالص محاسبه شده به روش محافظه‌کارانه، از سود خالص غیرمحافظه‌کارانه بالاتر است. زیرا ریسک بیش از واقع نشان دادن سود بیش از ریسک کمتر از واقع نشان دادن آن است.

### تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی

برای حفاظت از منافع ذینفعان کمیته‌های حسابرسی باید گاهی با نگرشی کاوشگرانه، قضاوت‌ها و تصمیمات هیئت‌مدیره را مورد سؤال قرار دهد؛ بنابراین گاهی ترکیب کمیته‌های حسابرسی و حضور زنان در کمیته حسابرسی بسیار مهم است (مک مولن و راگوناتدان، ۱۹۹۶). این کمیته جهت حفظ منافع سهامداران باید با نگرش جست‌وجوگرانه‌ای برگزیند و قضاوت‌های مدیریت را مورد سؤال قرار دهد. از این‌رو ترکیب و ساختار کمیته‌های حسابرسی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و از طرفی دیگر، ترکیب کمیته حسابرسی، محرک اصلی اثربخشی است (فریرا، ۲۰۰۸).

ترکیب یک کمیته حسابرسی انگیزه‌ای کلیدی در اثرگذاری آن است که توسط شاخص‌های عملکرد کمیته حسابرسی نیز نشان داده شده است (برومیلو و برلین، ۲۰۰۵). در درجه اول ترکیب ایدئال کمیته حسابرسی برای یک شرکت بایستی تعیین و به‌صورت مرتب مورد ارزیابی و بررسی قرار گیرد تا هر گونه تغییرات لازم در ترکیب و با اعضای کمیته حسابرسی



شناسایی و اعمال شود همچنین نقاط قوت و ضعف تخصص اعضای کمیته حسابرسی در ترکیب آن شناسایی شده تا اقدام تصحیحی لازم اتخاذ شود (انجمن حسابرسان داخلی، ۲۰۰۵).

### پیشینه داخلی پژوهش

اخترشناس و همکاران (۱۴۰۱) به بررسی تأثیر اختلاف سود حسابداری با درآمد مشمول مالیات بر کیفیت حسابرسی با تأکید بر نقش کیفیت سود پرداختند. یافته ها حاکی از آن است که کیفیت سود بر رابطه بین اختلاف سود حسابداری با درآمد مشمول مالیات و کیفیت حسابرسی، نقش تعدیلکننده دارد، بنابراین شرکتهایی که اختلاف سود حسابداری با درآمد مشمول مالیات زیاد دارند، از کیفیت حسابرسی بالاتری برخوردار هستند. همچنین اختلاف سود دفتری - مالیاتی بیانگر یک معیار قابل مشاهده برای کیفیت سود میباشد که تصمیمات حسابرس را تحت تأثیر قرار میدهد.

ناصریان و همکاران (۱۴۰۰) به بررسی رابطه بین بازده سهام و مسئولیت‌های اجتماعی طی چرخه عمر در شرکت های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها نشان داد که بین بازده سهام و مسئولیت‌های اجتماعی شرکت‌ها در مرحله رشد رابطه معناداری وجود دارد، یعنی بازده سهام احتمال قرارگرفتن در طبقه‌بندی شرکت‌های با مسئولیت اجتماعی را در دوره رشد افزایش می‌دهد.

حاجیها و همکاران (۱۴۰۰) به بررسی تأثیر مسئولیت پذیری اجتماعی بر رتبه بندی اعتباری شرکت ها با توجه به نقش تعدیلی نوسان پایین به بالای بازده سهام پرداختند. نتایج نشان داد که مسوویت پذیری اجتماعی، اثر مثبت و معناداری بر رتبه بندی اعتباری شرکت دارد. به عبارت دیگر افزایش سطح اهمیت شرکت به مقوله مسئولیت پذیری اجتماعی موجب افزایش رتبه اعتباری شرکت نزد اعتباردهندگان می گردد. همچنین نتایج پژوهش نشان داد، نوسان پایین به بالای بازده سهام بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی با رتبه بندی اعتباری شرکت تأثیر منفی و معناداری دارد.

بشیری منش و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان تأثیر حضور زنان در کمیته حسابرسی بر ویژگی‌های کیفی اطلاعات مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران نشان می‌دهند که وجود زن در کمیته حسابرسی شرکت‌های بورسی موجب افزایش کیفیت اطلاعات شرکت شده است. بدین شکل که حضور زنان بین اعضای در کمیته حسابرسی که تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی است، تأثیر مستقیم و معناداری بر بیان صادقانه گزارش‌های مالی و به‌موقع بودن گزارش‌های مالی دارد و همچنین باعث افزایش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی می‌شود.

پیتته نوئی و همکاران (۱۴۰۰) در بررسی نقش تعدیلی مالکیت خانوادگی بر رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و نرخ موثر مالیات: آزمون نظریه ثروت اجتماعی - عاطفی و نمایندگی با توجه به نظریه ذینفعان نشان می‌دهند که بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و اجتناب مالیاتی رابطه منفی معنادار وجود دارد. همچنین نتایج نشان داد که مالکیت خانوادگی، مطابق با نظریه ثروت اجتماعی - عاطفی و همسویی منافع بین مدیران و مالکان و مسائل نمایندگی کمتر در آن، رابطه منفی بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و اجتناب مالیاتی شرکت‌ها را تعدیل (تشدید) می‌کند.

گیلانی نیای صومعه‌سرای و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان بررسی تأثیر تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره بر ریسک سیستماتیک به‌واسطه نقش تعدیلگر مدیریت ریسک شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران نشان دادند که تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره تأثیر منفی و معناداری بر ریسک سیستماتیک شرکت دارد، لذا با افزایش تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره، ریسک سیستماتیک شرکت کاهش می‌یابد. مدیریت ریسک شرکت بر رابطه میان تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره و ریسک سیستماتیک شرکت تأثیر منفی و معناداری دارد.

ازنب و همکاران (۱۴۰۰) به بررسی تاثیر کیفیت سود، گزارشگری به موقع و کیفیت گزارشگری مالی بر محتوای اطلاعاتی سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. یافته ها نشان می دهد سود شرکت

هایی که دارای کیفیت سود بالاتری هستند نسبت به شرکت های دارای کیفیت سود پایین تری هستند، محتوای اطلاعاتی بالاتری دارند. سود شرکت هایی که گزارشگری به موقع تری دارند نسبت به شرکت هایی که گزارشگری به موقع تری ندارند، محتوای اطلاعاتی پایین تری دارند. نتیجه گیری: یفیت سود و گزارشگری به موقع بر محتوای اطلاعاتی سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران موثر است.

خوشکار و همکاران (۱۳۹۹) به بررسی رابطه بین کیفیت سود و استرس مالی با توجه به نقش تعدیل گر دانش مالی اعضای هیات مدیره پرداختند. نتایج حاصل از آزمون فرضیه ها نشان داد که بین کیفیت سود و استرس مالی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه منفی و معناداری وجود دارد و دانش مالی اعضای هیئت مدیره بر رابطه بین کیفیت سود و استرس مالی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر دارد.

مرادی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان ارتباط کیفیت سود و حق الزحمه حسابرسی با سیاست تقسیم سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران نشان دادند که بین کیفیت سود و حق الزحمه حسابرسی با سیاست تقسیم سود ارتباط مستقیم و معناداری وجود دارد. نتایج مربوط به متغیرهای کنترلی نشان داد که بین اهرم مالی و نسبت اقالام تعهدی با سیاست تقسیم سود ارتباط معکوس و معناداری وجود دارد و اندازه شرکت با سیاست تقسیم سود ارتباط مستقیم و معناداری دارد.

حاجیها و همکاران (۱۳۹۸) به بررسی رابطه بین فعالیت های کمیته حسابرسی و کیفیت سیستم کنترل داخلی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج نشان داد که بین اندازه کمیته حسابرسی و نوع موسسه حسابرسی با کیفیت کنترل داخلی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین تعداد اعضای کمیته حسابرسی با کیفیت کنترل داخلی (ضعف در سطح عمومی) رابطه معناداری داشته است و در نهایت نوع موسسه حسابرسی رابطه بین فعالیت های کمیته حسابرسی (تعداد اعضای کمیته حسابرسی) و کیفیت کنترل داخلی (ضعف در سطح عمومی و ضعف در سطح درآمد) را تعدیل می کند. با توجه به نتایج به دست آمده از آزمون فرضیه ها می توان نتیجه گرفت، اندازه کمیته حسابرسی و نوع موسسه حسابرسی بر کیفیت کنترل داخلی مؤثر می باشد اما با در نظر گرفتن تعداد اعضای کمیته حسابرسی این اثر در معیارهای کنترل داخلی و شاخص های آن مؤثر نبوده است از این رو پیشنهاد می شود تعداد اعضای کمیته حسابرسی افزایش یافته و قوانین سخت گیرانه تر به منظور ملزم نمودن تمام شرکت ها با داشتن کمیته حسابرسی اتخاذ گردد.

غلامی و همکاران (۱۳۹۸) به بررسی مطالعه اثر کیفیت خدمات بر کیفیت سود در صنعت بانکداری پرداخته است. در این تحقیق نشان داده شده است بین کیفیت خدمات و کیفیت سود در بانک تجارت رابطه معناداری وجود دارد.

### پیشینه خارجی پژوهش

برهم و همکاران (۲۰۲۲) در بررسی رابطه میان مسئولیت پذیری اجتماعی و کیفیت سود در شرکتهای خانوادگی نشان عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت (CSR) به طور مثبت با کیفیت سود مرتبط است. این به این معنی است که شرکت هایی که به فعالیت های CSR متعهد می شوند به احتمال زیاد کیفیت سود بالاتری را ارائه می دهند. نتایج همچنین نشان می دهد که ارتباط مثبت بین عملکرد CSR و کیفیت سود در شرکت های خانوادگی شایع تر است و نشان می دهد که شرکت های خانوادگی مایل به حفظ ثروت اجتماعی - عاطفی خود با افشای درآمدهای با کیفیت بالا هستند.

زالاتا و همکاران (۲۰۲۱) در تحقیقی با عنوان تنوع جنسیتی و مدیریت سود: مورد مدیران زن با سابقه مالی، نشان می دهند که مشارکت مدیران زن با پیشینه مالی مرتبط، کیفیت سود را بیشتر از مشارکت مدیران زن بدون سابقه مالی بهبود می بخشد. علاوه بر این، یافته های آنها نشان می دهد که تنها مدیران زن که دارای پیشینه مالی مرتبط هستند،



می‌توانند مدیریت سود را کاهش دهند و بنابراین تعهد بیش از حد مدیران زن خبره با مدیریت‌های بیرونی بیشتر، توانایی نظارت آنها را کاهش می‌دهد.

جوهر (۲۰۲۰) در بررسی رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و کیفیت سود با توجه به ویژگی‌های نهادی نشان داد مسئولیت‌پذیری اجتماعی به طور مثبت با کیفیت سود مرتبط است و این ارتباط برای شرکت‌هایی که ابزارهای حکمرانی شرکتی خوب و حفاظت بالاتر از حقوق سرمایه‌گذار حفظ می‌شود، بارزتر است.

سورمین و همکاران (۲۰۲۱) به بررسی تأثیر هموارسازی سود، تداوم سود، اختلاف مالیات ابرازی و قطعی بر کیفیت سود و اثر تعدیل‌کننده حاکمیت شرکتی پرداختند. نتایج نشان داد اختلاف مالیات ابرازی و قطعی بر کیفیت سود تأثیر مثبت دارد. و هموارسازی سود بر کیفیت سود تأثیر ندارد. همچنین حاکمیت شرکتی از طریق مالکیت نهادی به عنوان یک نماینده تقویت‌کننده است اثر هموارسازی سود بر کیفیت سود و تضعیف اثر تفاوت‌های دفتری و مالیات بر کیفیت سود است.

نوده و همکاران<sup>۱</sup> (۲۰۲۱) در تحقیقی با عنوان ارتباط ویژگی‌های هیئت‌مدیره شرکت با افشای مسئولیت اجتماعی شرکت (CSR) در صنعت بانکداری (کشور نیجریه) با مطالعه بر روی نمونه‌ای از ۱۱ بانک از ۱۳ بانک تجاری با استفاده از تحلیل رگرسیون چندگانه نشان دادند هیئت‌مدیره با تعداد زیادی از افراد، نسبت کم افرادی که خارج از عملیات بانکی فعالیت می‌کنند و درصد بیشتری از مدیران زن در هیئت‌مدیره از سطح بالاتری از مسئولیت اجتماعی شرکت (CSR) پشتیبانی می‌کنند. این امر نشان می‌دهد که در بانک‌هایی که دارای اندازه هیئت‌مدیره بزرگ، تنوع جنسیتی و استقلال هیئت‌مدیره کمتری هستند، افشای مسئولیت اجتماعی شرکت بیشتر است.

جیانگ و همکاران (۲۰۲۱) به بررسی نقش تعدیل‌کننده مسئولیت اجتماعی شرکتی در تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره و عملکرد مالی شرکت پرداختند. نتایج می‌دهد که حضور بیشتر مدیران زن در هیئت‌مدیره به طور مثبت با عملکرد مالی شرکت مرتبط است و CSR تأثیر مثبت معناداری در تعدیل رابطه بین تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره و عملکرد مالی شرکت دارد.

تسینگ و همکاران (۲۰۲۱)<sup>۲</sup> به بررسی تأثیر بیش اعتمادی مدیران و مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر هزینه سرمایه پرداختند. نتایج آنها نشان می‌دهد که با هدایت منابع شرکت به ابتکارهای CSR که با عوامل اقتصادی شرکت ارتباط دارند، می‌توان خطرات ادراک شده سرمایه‌گذاران در ارتباط با اعتماد به نفس مدیر عامل را کاهش داد.

نظام الدین و همکاران (۲۰۲۰) به بررسی رابطه کیفیت کنترل داخلی و کیفیت گزارشگری مالی با توجه به نقش میانجی‌گری تنوع جنسیتی در کمیته حسابرسی پرداختند. نتایج آنها نشان می‌دهد که تخصص حسابداری از FRQ بهتر از همتایان مرد خود برخوردار است. همچنین، تخصص حسابداری زن باعث بهبود مکانیسم‌های مدیریت شرکت‌ها می‌شود (به عنوان مثال، محیط کنترل، فعالیت‌های کنترل، و اطلاعات و ارتباطات).

دخلی (۲۰۲۱) در بررسی تأثیر ساختار مالکیت بر نرخ موثر مالیات شرکت‌ها با نقش میانجی مسئولیت اجتماعی شرکت نشان دادند که مالکیت نهادی بر نرخ موثر مالیات تأثیر منفی می‌گذارد. هر چه نسبت مالکیت نهادی بیشتر باشد، احتمال استفاده از اجتناب مالیاتی کمتر است. همچنین نتایج آزمون سوبل، این مطالعه نشان داد که مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت بر تأثیر مالکیت نهادی بر نرخ موثر مالیات شرکت نقش میانجی دارد.

چویی و همکاران<sup>۳</sup> (۲۰۲۱) در بررسی تأثیر اقدامات مسئولیت اجتماعی شرکت بر نرخ موثر مالیات در فرانسه نتایج نشان می‌دهند که شرکت‌هایی که فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت را انجام نمی‌دهند نسبت به سایرین نرخ موثر

<sup>1</sup> Nwude

<sup>2</sup> Cheung et al

<sup>3</sup> Chouaibi

مالیات تهاجمی‌تری دارند و این ایده را تأیید می‌کند که مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت می‌تواند به‌عنوان جنبه‌ای از فرهنگ شرکتی انگاشته شود که بر نرخ موثر مالیات شرکت‌های تجاری تأثیر می‌گذارد.

ذبیح الله و همکاران (۲۰۱۹) در تحقیقی با عنوان رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و کیفیت سود، نشان دادند که در شرکت‌های که رتبه‌های CSR بالاتری دارند نسبت به شرکت‌های غیر CSR و آنهایی که دارای رتبه‌های پایین‌تر هستند کمتر در مدیریت سود شرکت می‌کنند.

مقبول و زامیر<sup>۱</sup> (۲۰۱۸) پژوهشی با عنوان مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت و عملکرد مالی (تحلیل تجربی از بانک‌های هند) انجام دادند. آنها با استفاده از اطلاعات جمع‌آوری شده از ۲۸ بانک تجاری پذیرفته شده در بورس بمبئی در یک دوره ده ساله (۲۰۰۷-۲۰۱۶) به این نتیجه رسیدند که مسئولیت اجتماعی تأثیر مثبتی بر عملکرد مالی بانک‌های مورد مطالعه دارد. یافته‌های این پژوهش بینش مناسبی را برای مدیران به منظور یکپارچه‌سازی مسئولیت‌پذیری اجتماعی با هدف استراتژیک بازسازی فلسفه کسب و کار از رویکرد سنتی سودگرا<sup>۲</sup> به نگرش مسئولانه فراهم می‌کند.

چنگ و همکاران (۲۰۱۸)<sup>۳</sup> در پژوهشی رابطه بین رقابت بازار محصول و کیفیت سود را بررسی کردند. یافته‌ها حاکی از این بود که رابطه‌ای مثبت بین رقابت و کیفیت سود وجود دارد. نتایج با این تفکر که شرکت‌های در صنایع متمرکز و ناهمگن از مزیت انحصاری لذت می‌برند و از طریق ایجاد محیط اطلاعاتی غیر شفاف از توجه رقبا و سیاستمداران دوری می‌کنند، مطابق است. رقابت نه تنها به بهبود کیفیت سود کمک می‌کند بلکه به بهتر کردن کیفیت اطلاعات عمومی و خصوصی در دست سرمایه‌گذاران و تحلیلگران نیز کمک می‌کند. همچنین رقابت نقش مهمی در تصمیمات افشای اختیاری مدیران بازی می‌کند و تقویت‌کننده این دیدگاه است که انگیزه‌های مدیر برای افشا تحت تأثیر تصمیم‌گیرندگان اقتصادی شرکت، محیط سازمانی و ویژگی‌های صنعت می‌باشد.

محمد و رشید<sup>۴</sup> (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان مدل مفهومی مسئولیت‌پذیری اجتماعی؛ ابعاد، تصویر برند و رضایت مشتری در صنعت هتلداری مالزی با به این نتیجه رسیدند که ابعاد مسئولیت‌پذیری اجتماعی از طریق تصویر برند تأثیر مثبتی بر رضایت مشتری دارد.

مطالعه آپوهامی و تاشاکور (۲۰۱۷) در بررسی نقش تنوع جنسیتی بر افشای مسولیت‌پذیری اجتماعی در استرالیا نشان داد که رابطه مثبت و معناداری بین تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی و افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی شرکتها وجود دارد.

## روش شناسی پژوهش

حوزه این پژوهش در بازار سرمایه است و از لحاظ روش شناسی با توجه به عنوان پژوهش، از نوع علی پس رویدادی میباشد این نوع تحقیقات برای کسب اطلاع از رابطه بین متغیرها انجام میپذیرد. در این نوع پژوهشها پژوهشگر میخواهد بداند که آیا بین دو گروه از اطلاعات رابطه و همبستگی وجود دارد یا خیر و در صورت وجود ارتباط به دنبال بررسی میزان و چگونگی (مثبت یا منفی) تأثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته است. لذا پژوهش حاضر از نظر روش توصیفی و از نوع همبستگی است. گردآوری ادبیات موضوع و پیشینه پژوهش به صورت کتابخانه‌ای با مراجعه به کتب و مجموعه مقالات صورت پذیرفت و به منظور جمع‌آوری داده‌های لازم جهت محاسبه متغیرها از صورتهای مالی و یادداشت‌های مندرج در سایت رسمی بورس اوراق بهادار تهران و لوح فشرده ره آورد نوین استفاده گردید. بعد از جمع

<sup>1</sup> Shafat Maqbool & Nasir Zameer

<sup>2</sup> profit-oriented

<sup>3</sup> Cheng et al, 2018, 451

<sup>4</sup> Abdulaleem Mohammed & Basri Rashid

آوری داده های لازم محاسبات متغیرها در نرم افزار اکسل صورت گرفت و سپس جهت آزمون فرضیه های پژوهش و تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزارهای EVIEWS استفاده شد.

### جامعه آماری و روش انتخاب نمونه

جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران (۵۳۶ شرکت) میباشد. در این پژوهش برای اینکه نمونه آماری یک نماینده مناسب از جامعه آماری موردنظر باشد، از روش حذف سیستماتیک استفاده شده است. برای این منظور ۵ معیار زیر در نظر گرفته شده و در صورتیکه شرکتی کلیه معیارها را احراز کرده باشد به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شده و مابقی حذف میشوند.

- ۱- شرکت قبل از سال ۱۳۹۲ در بورس پذیرفته شده و تا پایان سال ۱۳۹۹ در بورس فعال باشد.
  - ۲- به دلیل ماهیت خاص فعالیت شرکتهای هلدینگ، بیمه، لیزینگ، بانکها، مؤسسات مالی و سرمایه گذاری و تفاوت قابل ملاحظه آنها با شرکتهای تولیدی و بازرگانی، شرکت انتخابی جز شرکتهای یاد شده نباشد.
  - ۳- سال مالی شرکت منتهی به ۲۹ اسفند باشد و طی بازه زمانی پژوهش تغییر سال مالی نداشته باشد.
  - ۴- در طی دوره زمانی پژوهش به طور فعال در بورس حضور داشته باشد (نماد معاملاتی آنها طی یک سال، بیش از ۳ ماه متوقف نشده باشد).
  - ۵- اطلاعات مالی شرکتهای در بازه زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ در دسترس باشد.
- بعد از مدنظر قرار دادن کلیه معیارهای بالا، تعداد ۱۴۶ شرکت به عنوان جامعه غربالگری شده باقیمانده است. که همه آن ها به عنوان نمونه انتخاب شده اند. از این رو مشاهدات ما طی بازه زمانی ۱۳۹۲ لغایت ۱۳۹۹ به ۱۱۶۸ سال - شرکت (۸ سال ۱۴۶× شرکت) می رسد.

### فرضیه های پژوهش

**فرضیه اول:** بین مسئولیت پذیری اجتماعی و کیفیت سود رابطه معنادار وجود دارد.

**فرضیه دوم:** تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرس بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و کیفیت سود تاثیر دارد.

مدل های آماری و رگرسیونی جهت آزمون فرضیه بصورت زیر می باشد:  
در این پژوهش برای بررسی فرضیه، همانند مقاله ذبیح الله و همکاران (۲۰۱۹) مدل آماری ذیل جهت تجزیه و تحلیل مورد استفاده قرار می گیرد:  
مدل آماری فرضیه اول:

$$\varepsilon_{it} + AQ_{i,t} = B_0 + B_1 CSR_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 AGE_{it} + \beta_5 MB_{it}$$

مدل آماری فرضیه دوم:

$$FEMALE_{it} + AQ_{i,t} = B_0 + B_1 CSR_{it} + \beta_2 FEMALE_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 AGE_{it} + \beta_6 MB_{it}$$

$$\varepsilon_{it} + it + \beta_5 AGE_{it} + \beta_6 MB_{it}$$

اجزای مدل فوق عبارتند از:

AQ: کیفیت سود در شرکت  $i$  در سال  $t$ ;

CSR: مسئولیت پذیری اجتماعی در شرکت  $i$  در سال  $t$ ;

FEMALE: نماینده زن در کمیته حسابرسی در شرکت  $i$  ام در سال  $t$ ;

Size: اندازه شرکت  $i$  ام در سال  $t$ ؛  
LEV: اهرم مالی شرکت  $i$  ام در سال  $t$ ؛  
AGE: عمر شرکت در شرکت  $i$  در سال  $t$ ؛  
MB: ارزش بازار به ارزش دفتری در شرکت  $i$  در سال  $t$ ؛  
 $\varepsilon_{it}$ : خطای معادله رگرسیون؛ و  
 $\beta$ : ارزش ارتباطی متغیرها.

## متغیرها

### متغیرهای وابسته

#### کیفیت سود ( $AQ_{i,t}$ )

به منظور سنجش کیفیت سود از شاخص پایداری سود، مطابق تحقیق علوی طبری و همکاران (۱۳۸۹)، از مدل لو (۱۹۸۳) استفاده می‌شود:

$$\text{Earning } t+1 = b_0 + b_1 \text{ Earning } t + \varepsilon_{t}$$

در این مدل، Earning سود سال جاری ( $t$ ) و سود سال آتی ( $t+1$ ) و شیب خط رگرسیون ( $b_1$ ) میزان پایداری سود را نشان می‌دهد. هر چه مقدار شیب به یک نزدیک‌تر باشد نشان‌دهنده پایداری بیشتر سود است. هرچه پایداری سود بیشتر باشد فرض می‌شود کیفیت سودهای گزارش شده بالاتر است.

## متغیر مستقل

#### مسئولیت پذیری اجتماعی ( $CSR_{i,t}$ )

منظور از مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، پیوستگی و اتحاد میان فعالیت‌ها و ارزش‌های سازمان به گونه‌ای است که منافع کلیه ذی‌نفعان شامل سهامداران، مشتریان، کارکنان، سرمایه‌گذاران و عموم جامعه، در سیاست‌ها و عملکرد سازمان منعکس گردد. به عبارت دیگر سازمان باید همواره خود را جزیی از اجتماع بداند و نسبت به جامعه احساس مسئولیت داشته باشد و در جهت بهبود رفاه عمومی به گونه‌ای مستقل از منافع مستقیم شرکت، تلاش کند (فروغی و همکاران، ۱۳۸۷).

در این تحقیق برای بررسی معیار گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها از چهار عامل محیط زیست، رفاه کارکنان، فعالیت اجتماعی و خیریه و مصرف انرژی استفاده شده است و طی بررسی‌های انجام شده برای شرکت‌هایی که در هر یک از این زمینه‌ها گزارش ارائه نموده‌اند متغیر مصنوعی ۱ و در غیر این صورت ۰ استفاده شده است و در نهایت شرکت‌هایی که از نظر گزارشگری اجتماعی در مجموع عدد ۱ تا ۴ کسب کنند به عنوان شرکت‌ها با مسئولیت اجتماعی (استفاده از متغیر مصنوعی ۱ در مدل رگرسیون) و در غیر این صورت شرکت‌ها بدون مسئولیت اجتماعی (استفاده از متغیر مصنوعی ۰ در مدل رگرسیون) شناسایی می‌شوند (فروغی و همکاران، ۱۳۸۷).

نام شرکت	گزارش محیط زیست	گزارش رفاه کارکنان	گزارش فعالیت اجتماعی و خیریه	گزارش مصرف انرژی	جمع	نتیجه
الف	۱	۱	۱	۱	۴	دارای مسئولیت اجتماعی عدد ۱ در مدل رگرسیون

دارای مسئولیت اجتماعی عدد ۱ در مدل رگرسیون	۳	۱	۱	۰	۱	ب
دارای مسئولیت اجتماعی عدد ۱ در مدل رگرسیون	۲	۱	۰	۰	۱	ج
دارای مسئولیت اجتماعی عدد ۱ در مدل رگرسیون	۱	۰	۰	۰	۱	د
عدم وجود مسئولیت اجتماعی عدد صفر در مدل رگرسیون	۰	۰	۰	۰	۰	ه

### متغیر تعدیلگر

#### تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی (FEMALE)

از یک متغیر مصنوعی استفاده شده است، بدین صورت که اگر حداقل یک نماینده زن در کمیته حسابرسی وجود داشته باشد به آن عدد یک و در غیر این صورت صفر تعلق می‌گیرد.

### متغیرهای کنترلی

Size: اندازه شرکت که از طریق لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها محاسبه شده است.

AGE: از طریق مجموع تعداد سال‌های عمر شرکت محاسبه شده است.

MB: از طریق نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق مالکانه محاسبه شده است.

LEV: از طریق نسبت جمع بدهی‌ها به جمع دارایی‌ها محاسبه شده است.

### آمار توصیفی

خلاصه کردن و توضیح خصوصیات مهم مجموعه‌ی داده‌ها را معمولاً آمار توصیفی می‌نامند. این مبحث مشتمل است بر فشرده کردن داده‌ها در قالب جداول، نمایش آن‌ها به وسیله‌ی نمودار و محاسبه‌ی شاخص‌های عددی گرایش به مرکز و تفرق یا پراکندگی. هدف از این زیر بخش محاسبه‌ی پارامترهای جامعه یا نمونه پژوهش و تحلیل آن‌ها است.

#### جدول (۱): آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

شاخص‌های کشیدگی				شاخص‌های مرکزی		نام و تعداد متغیرها			
بیشینه	کمینه	کشیدگی	چولگی	انحراف معیار	میانگین	میان	تعداد	علامت اختصاری	متغیرها
۰.۶۱۲	-۰.۲۷۱	۳.۲۸۲	۰.۶۵	۰.۱۰۴	۰.۰۹۲	۰.۱۲۱	۱۱۶۸	AQ	کیفیت سود
۴	۰	۱.۸۱	۰.۵۳	۱.۱۶	۲.۱۶	۲.۲۳	۱۱۶۸	CSR	مسئولیت پذیری اجتماعی

اندازه شرکت	Size	۱۱۶۸	۱۴.۷۱	۱۴.۴۳	۱.۵۹	۰.۹۲	۴.۰۴	۱۱.۳۰	۲۰.۷۶
اهرم مالی	LEV	۱۱۶۸	۰.۶۴	۰.۶۶	۰.۵۵	-۰.۳۳	۳.۲۱	۰.۰۴	۰.۹۸
سن شرکت	AGE		۱۸.۳۹	۱۷	۷.۷۲	۱.۴۹	۶.۱۰	۶	۵۲
ارزش بازار به ارزش دفتری	MB	۱۱۶۸	۴.۶۵	۲.۷۳	۴.۱۱	۱.۳۲	۳.۷۸	۰.۹۱	۱۸.۴۹

### تحلیل توصیفی متغیرهای تحقیق

با توجه به اینکه میزان چولگی توزیع نرمال برابر با صفر است، چولگی نزدیک به صفر، بیانگر نرمال بودن توزیع داده‌ها است. همچنین اگر چولگی متغیری از ۲- کوچک‌تر و از ۲ بزرگ‌تر باشد، آن توزیع متغیر مطلقاً نرمال نخواهد بود. شکل توزیع داده‌ها را از مقدار میانگین، میانه و مقایسه‌ی آن‌ها نیز می‌توان حدس زد. اگر مقدار میانگین از میانه به‌اندازه‌ی قابل توجهی بزرگ‌تر باشد، داده‌ها چوله به راست و در حالت برعکس چوله به چپ هستند. مقدار انحراف معیار، کمینه و بیشینه نیز پراکندگی داده را نشان می‌دهد. هر چه مقدار انحراف معیار کمتر باشد، داده‌ها حول میانگین متغیر متمرکزترند. پراکندگی کمتر میزان اعتماد به مقدار میانگین را افزایش می‌دهد و در حالت برعکس کاهش. در واقع اگر انحراف معیار بزرگ باشد، داده‌های حول میانگین نیستند و دور از میانگین پراکنده‌اند.

با توجه به مثبت بودن ضریب چولگی می‌توان گفت که توزیع متغیرهای یاد شده به جز اهرم مالی دارای چوله به راست هستند. سن شرکت با انحراف معیار (۷.۷) دارای بیشترین پراکندگی است همچنین ضریب کشیدگی تمامی متغیرها مثبت است که با توجه به اینکه کشیدگی توزیع نرمال برابر با ۳ است وضعیت آنها را نسبت به توزیع نرمال نشان می‌دهد. دور بودن انحراف میانگین از میانگین نیز بیانگر این است که داده‌ها پراکنده‌اند و حول میانگین متمرکز نیستند. میانه یک متغیر نیز به عنوان یکی دیگر از شاخصهای مرکزی بیانگر عددی است که نیمی از داده‌ها از آن بزرگتر و نیمی از داده‌ها آن کوچکتر هستند.

میانگین پایداری سود به عنوان شاخص اندازه‌گیری کیفیت سود برابر با (۰.۱۲۱) و کمینه و بیشینه به ترتیب برابر با (۰.۲۷) و (۰.۶۱) است. میانگین مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتها برابر با میانگین (۲.۲۳) و انحراف معیار (۱.۱۶) است. اندازه شرکتها نیز که بر حسب لگاریتم طبیعی دارایی‌ها محاسبه شده است برابر با (۱۴.۷۱) و بیشینه (۲۰.۷۶) می‌باشد. میانگین اهرم مالی نشان می‌دهد که در حدود ۶۴ درصد از سرمایه شرکتها از بدهی تشکیل شده است. این امر مبین ادعای سایر گروههای تامین‌کننده سرمایه به غیر از سهامداران نسبت به دارایی‌های شرکت می‌باشد. عمر شرکتها به طور متوسط در حدود ۱۸ سال است و میانگین ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام برابر با (۴.۵۶) و بیشینه (۱۸.۴۹) است.

همچنین از آنجایی که متغیر تنوع جنسیتی متغیر کیفی است، بنابراین به دست آوردن شاخصهای مرکزی و پراکندگی آن اطلاعات درستی از چگونگی متغیر نمی‌دهد. برای این نوع متغیرها نیاز به رسم جدول فراوانی داریم تا به شهود خوبی از نوع پراکندگی دست یابیم.



جدول (۲): آمار توصیفی متغیر کیفی تنوع جنسیتی

جمع		عدم وجود		وجود		علامت اختصاری	نام متغیر
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۱۰۰	۱۱۶۸	۸۸/۷۹	۱۰۳۷	۱۱/۲۱	۱۳۱	FEMALE	تنوع جنسیتی کمیته حسابرسی

جدول ۲، آمار توصیفی متغیر کیفی پژوهش (دارای دو ارزش صفر و یک) را نشان می‌دهد. این آمار بیانگر این است که در ۱۳۱ مشاهده کمیته حسابرسی دارای تنوع در وجود اعضا بوده است به این معنی که حداقل یکی از اعضا از لحاظ جنسیتی متفاوت بوده است که برابر با ۱۱/۲۱ درصد کل مشاهدات است.

### برازش مدل مربوط به فرضیه پژوهش بررسی نرمال بودن متغیر وابسته

نرمال بودن باقیمانده‌های مدل رگرسیونی یکی از فرض‌های رگرسیونی است که نشان‌دهنده اعتبار آزمون‌های رگرسیونی است در ادامه با استفاده از آزمون کولموگوروف-اسمیرنوف نرمال بودن توزیع متغیرهای وابسته بررسی شده است. زیرا نرمال بودن متغیرهای وابسته به نرمال بودن باقیمانده‌های مدل (تفاوت مقادیر برآوردی از مقادیر واقعی) می‌انجامد. فرض صفر و فرض مقابل در این آزمون به صورت زیر نوشته می‌شود:

$H_0$ : داده‌ها برای متغیر وابسته از توزیع نرمال پیروی می‌کند.

$H_1$ : داده‌ها برای متغیر وابسته از توزیع نرمال پیروی نمی‌کند.

جدول (۳): آزمون کولموگوروف-اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن متغیر وابسته تحقیق

مقدار احتمال	مقدار Z کولموگوروف - اسمیرنوف	بیشترین تفاوت			پارامترهای نرمال		تعداد مشاهدات	متغیر
		منفی	مثبت	قدر مطلق	انحراف معیار	میانگین		
۰/۰۰۰	۳/۴۱	-۰/۲۱۱	۰/۱۲۰	۰/۲۱۱	۰/۱۰۴	۰/۱۲۱	۱۱۶۸	Erp

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌کنیم، سطح معناداری برای متغیر کیفیت سود برابر ۰/۰۰۰ و کمتر از ۰/۰۰۵ است، بنابراین لازم است قبل از آزمون فرضیه‌ها نرمال‌سازی شود.

جدول (۴): آزمون کولموگوروف-اسمیرنوف پس از به کارگیری تابع لگاریتم طبیعی

مقدار احتمال	مقدار Z کولموگوروف - اسمیرنوف	بیشترین تفاوت			پارامترهای نرمال		تعداد مشاهدات	متغیر
		منفی	مثبت	قدر مطلق	انحراف معیار	میانگین		
۰/۰۹۴	۱/۹۳	-۰/۰۴۱	۰/۰۸۲	۰/۰۴۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۴	۱۱۶۸	Erp

همان‌طور که در جدول ۴ ملاحظه می‌شود: سطح معناداری متغیر کیفیت سود و بزرگتر از ۰/۰۵ است؛ بنابراین مفروضه نرمال بودن توزیع متغیرهای تحقیق رعایت شده است.

### بررسی خودهمبستگی سریالی

هرگاه دو مقدار متفاوت برای متغیرهای مستقل را در نظر بگیریم، فرض بر این است که جمله‌های اخلاص متناظر با آن‌ها از یکدیگر مستقل‌اند. در چنین حالتی می‌گوییم که جمله‌های اخلاص خودهمبستگی ندارند.

اگر یک متغیر به متغیرهای دوره یا دوره‌های قبل خودش وابسته باشد خودهمبستگی می‌گویند که اگر به یک دوره قبل وابسته باشد خودهمبستگی مرتبه اول و اگر به دوره‌های قبل‌تر وابسته باشد همبستگی آن دوره یا سریالی گویند.

#### جدول (۵): نتایج آزمون دوربین واتسون فرضیه پژوهش

نتیجه‌گیری	نتیجه‌ی آزمون	آماره‌ی آزمون
همبستگی بین خطاها وجود ندارد	پذیرش فرض صفر	۱.۵۹

با نگاهی به مقدار آماره‌ی دوربین- واتسون برای مدل پژوهش می‌بینیم که فرض صفر در مدل پذیرفته می‌شود، زیرا مقدار آماره‌ی دوربین واتسون برای آن‌ها بین  $1/5$  و  $2/5$  می‌باشد. پس بین خطاهای این مدل همبستگی وجود ندارد.

#### انتخاب مدل بر اساس آزمون‌های اف لیمر و هاسمن

در انتخاب مدل داده‌های ترکیبی با دو حالت کلی روبرو هستیم. در حالت اول عرض از مبدأ برای کلیه شرکت‌ها یکسان است که در این صورت با روش پول و در حالت دوم عرض از مبدأ برای تمام شرکت‌ها متفاوت است که در این حالت روش پانل انتخاب می‌شود. برای شناسایی دو حالت مذکور از آزمون اف- لیمر استفاده می‌کنیم.

در هر دو روش پول و پانل ضریب شیب مقداری ثابت است ولی عرض از مبدأ در مدل پول ثابت و در مدل پانل متغیر است. مدل پانل را می‌توان به دو طبقه‌ی جدید رده‌بندی نمود. اگر عرض از مبدأهای متفاوت مدل‌های پانلی با متغیرهای توضیحی مدل رگرسیون، همبستگی معناداری داشته باشند (و به صورت تصادفی تعیین نشوند) می‌گوییم الگو از نوع اثرات ثابت است. چنانچه عرض از مبدأهای متفاوت الگوهای پانلی با متغیر توضیحی مدل رگرسیون، همبستگی معناداری نداشته باشند (و به صورت تصادفی تعیین شوند) گفته می‌شود الگو از نوع اثرات تصادفی است. هر دو الگوی اثرات ثابت و تصادفی در طبقه برآورد پانلی قرار می‌گیرند. در برآورد یک مدل که داده‌های آن از نوع ترکیبی است، ابتدا باید نوع الگوی برآورد مشخص شود.

قاعده آماره‌ی تصمیم‌گیری آزمون لیمر به شکل زیر است:

$H_0$ : تمام عرض از مبدأها با هم برابرند.

$H_1$ : حداقل یکی از عرض از مبدأها با بقیه متفاوت است.

در صورتی که فرض صفر رد نشود، از الگوی پول برای برازش داده‌ها استفاده می‌کنیم. ولی در صورت رد فرض صفر، باید با استفاده از آزمون هاسمن، الگوی اثرات ثابت را در مقابل الگوی اثرات تصادفی آزمون کرده و الگوی برتر را جهت برآورد مدل انتخاب کنیم.

#### جدول (۶): نتایج آزمون چاو یا لیمر فرضیه اول پژوهش

آزمون اثرات	مقدار آماره آزمون	P-Value	نتیجه آزمون
آزمون F لیمر	۳.۰۰۸	۰.۰۰۳۸	رد فرض صفر استفاده از مدل پانل دیتا

با توجه به نتایج حاصل از آزمون F لیمر، از آنجایی که مقدار P-Value این آزمون کمتر از  $0/05$  می‌باشد ( $0/0006$ )، همسانی عرض از مبدأها تایید نشده و لازم است در برآورد مدل از روش داده‌های پانلی استفاده شود. لذا لازم است برای انتخاب الگوی اثرات ثابت یا اثرات تصادفی آزمون هاسمن انجام شود. نتایج آزمون هاسمن در جدول ۷ مشاهده می‌شود.

#### جدول (۷): نتایج آزمون هاسمن فرضیه اول پژوهش

آماره آزمون $X^2$	P-Value	نتیجه آزمون
۴۷.۴۲	۰/۰۰۰۰	رد فرض صفر پانل با اثرات ثابت

همچنین با توجه به نتایج حاصل از آزمون هاسمن، از آنجایی که مقدار P-Value این آزمون نیز کمتر از ۰/۰۵ می باشد (۰/۰۰۰۰)، بنابراین در برآورد می بایست روش اثرات ثابت بکار برده شود.

### برآورد رگرسیونی برازش مدل فرضیه های پژوهش

در این بخش با توجه به نتایج به دست آمده در بخش ناهمسانی واریانس، خودهمبستگی و همخطی برآورد رگرسیونی انجام می شود. با توجه به این که در مدل پژوهش مشکل ناهمسانی واریانس و خودهمبستگی بین خطاها و همخطی در مدل وجود نداشت، بنابراین، تمام پیش فرض های رگرسیونی برقرار هستند.

جدول (۸): نتایج برآورد مدل فرضیه اول پژوهش

متغیر	مقدار ضرایب	مقدار t	مقدار احتمال	VIF
CSR	۰.۰۰۸	۲.۹۶	۰.۰۰۲	۱.۰۸
Size	-۰.۰۶	-۱.۱۷	۰.۱۸۳	۱.۱۶
LEV	-۰.۱۲	-۴.۱۲	۰.۰۰۰	۱.۰۹
AGE	۰.۰۱۷	۰.۲۴۱	۰.۷۲۱	۱.۴۱
MB	۰.۰۰۴	۰.۸۴	۰.۳۱۶	۱.۲۶
C (مقدار ثابت)	۰.۰۹	۲.۶۱	۰.۰۱۷	-
مقدار F		۳۲.۱۴	مقدار احتمال F	
ضریب تعیین ( $R^2$ )		۰.۵۳۱۸	دوربین واتسون	
ضریب تعیین تعدیل شده		۰.۴۹۸۷	۱.۵۹	

### تحلیل نتایج حاصل از مدل برای فرضیه اول

معنی داری مدل ها بستگی به مقدار آماره F و مقدار احتمال آن دارد که برای هر مدل رگرسیونی محاسبه می شود. در صورتی که مقدار احتمال برای این آماره کمتر از ۰/۰۵ باشد، فرض صفر مبنی بر عدم وجود رابطه ی معنی دار رد می شود و در سطح اطمینان ۹۵ درصد رابطه ی معنی داری وجود دارد. فرض صفر و فرض مقابل معنی داری مدل به صورت زیر می باشد.

$H_0$ : مدل معناداری وجود ندارد.

$H_1$ : مدل معناداری وجود دارد.

### ضریب تعیین

معروف ترین آماره ی نیکویی برازش ضریب تعیین ( $R^2$ ) می باشد و مقدار آن بین صفر و یک قرار دارد. اگر  $R^2$  زیاد یعنی نزدیک به یک باشد، مدل داده ها را به خوبی برازش کرده است. در حالی که اگر  $R^2$  پایین یعنی نزدیک به صفر باشد، مدل برازش خوبی از داده ها ارائه ندهد است. ضریب تعیین مدل نیز گویای آن است که ۵۳/۱۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای وارد شده در مدل تبیین می شود. علاوه بر این از آنجایی که مقدار آماره دوربین واتسن مابین عدد ۱/۵ و ۲/۵ می باشد (۱/۵۹) لذا استقلال باقیمانده های مدل نیز مورد پذیرش قرار می گیرد. در خصوص هم خطی میان متغیرهای مدل نیز از آنجایی که مقدار آماره VIF برای تمامی متغیرها کمتر از ۱۰ است می توان گفت همخطی شدیدی میان آنها وجود نداشته و این فرض از مفروضات رگرسیون کلاسیک نیز تأیید می شود.

همچنین ضریب تعیین تعدیل شده مدل نیز نشان می دهد که ۴۹/۸۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته پژوهش توسط متغیرهای مستقل و کنترلی تحقیق تبیین می شود که ضریب نسبتا مناسبی برای بیان رابطه میان متغیر وابسته و مستقل پژوهش می باشد.

### نحوه تصمیم گیری برای رد یا پذیرش فرضیه

با توجه به نتایج جدول ۸ سطح معنی داری (P-Value) آماره t مربوط به مسئولیت پذیری اجتماعی کوچکتر از ۰/۰۵ بوده (۰/۰۰۲) یعنی معنی دار است، ضریب آن (۰/۰۰۸) می باشد و مقدار آماره t برای آن برابر با ۲/۹۱ می باشد این مقدار آماره t در ناحیه رد فرض صفر قرار می گیرد. بنابراین می توان نتیجه گرفت بین مسئولیت پذیری اجتماعی و کیفیت سود رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد.  
در ادامه فرضیه دوم پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است:

جدول (۹): نتایج برآورد مدل فرضیه دوم پژوهش

متغیر	مقدار ضرایب	مقدار t	مقدار احتمال	VIF
CSR	۰.۰۲۷	۳.۱۸	۰.۰۰۰	۱.۱۲
FEMALE	۰.۱۶	۲.۴۴	۰.۰۲۴	۱.۲۴
CSR* FEMALE	۰.۰۰۴	۳.۲۱	۰.۰۰۰	۱.۱۸
Size	-۰.۱۰	-۱.۳۸	۰.۱۲۸	۱.۱۰
LEV	-۰.۰۷	-۷.۲۸	۰.۰۰۰	۱.۱۳
AGE	۰.۲۶	۰.۷۲۷	۰.۴۰۲	۱.۴۴
MB	۰.۰۰۹	۰.۹۵	۰.۲۸۱	۱.۱۹
C (مقدار ثابت)	۰.۰۱۳	۰.۴۳	۰.۶۰۱	-
مقدار F		۷.۳۱	مقدار احتمال F	
ضریب تعیین (R <sup>2</sup> )		۰.۵۷۱۳	دوربین واتسون	
ضریب تعیین تعدیل شده		۰.۵۵۲۹	۱.۷۸	

### تحلیل نتایج حاصل از مدل برای فرضیه دوم

#### معناداری کل مدل

معنی داری مدل ها بستگی به مقدار آماره F و مقدار احتمال آن دارد که برای هر مدل رگرسیونی محاسبه می شود. در صورت که مقدار احتمال برای این آماره کمتر از ۰/۰۵ باشد، فرض صفر مبنی بر عدم وجود رابطه ی معنی دار رد می شود و در سطح اطمینان ۹۵ درصد رابطه ی معنی داری وجود دارد. فرض صفر و فرض مقابل معنی داری مدل به صورت زیر می باشد.

H<sub>0</sub>: مدل معناداری وجود ندارد.

H<sub>1</sub>: مدل معناداری وجود دارد.

#### ضریب تعیین

ضریب تعیین مدل نیز گویای آن است که ۵۷/۱۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای وارد شده در مدل تبیین می شود. علاوه بر این از آنجایی که مقدار آماره دوربین واتسن مابین عدد ۱/۵ و ۲/۵ می باشد (۱/۷۸) لذا استقلال

باقیمانده‌های مدل نیز مورد پذیرش قرار می‌گیرد. در خصوص هم خطی میان متغیرهای مدل نیز از آنجایی که مقدار آماره VIF برای تمامی متغیرها کمتر از ۱۰ است می‌توان گفت همخطی شدیدی میان آن‌ها وجود نداشته و این فرض از مفروضات رگرسیون کلاسیک نیز تأیید می‌شود.

همچنین ضریب تعیین تعدیل شده مدل نیز نشان می‌دهد که ۵۵/۲۹ درصد از تغییرات متغیر وابسته پژوهش توسط متغیرهای مستقل و کنترلی تحقیق تبیین می‌شود که ضریب نسبتاً بالایی برای بیان رابطه میان متغیر وابسته و مستقل پژوهش می‌باشد.

### نحوه تصمیم‌گیری برای رد یا پذیرش فرضیه

با توجه به نتایج جدول ۹ سطح معنی‌داری (P-Value) آماره t مربوط به CSR\* FEMALE کوچکتر از ۰/۰۵ بوده (۰/۰۰۰) یعنی معنی دار است، ضریب آن (۰/۰۰۴) می‌باشد و مقدار آماره t برای آن برابر با ۳/۲۱ می‌باشد این مقدار آماره t در ناحیه رد فرض صفر قرار می‌گیرد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرس بر رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و کیفیت سود تاثیر معنادار و مثبت دارد.

### تفسیر نتایج فرضیه های پژوهش

#### تفسیر فرضیه اول

بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و کیفیت سود رابطه معنادار وجود دارد.

با توجه به نتایج جدول ۸ سطح معنی‌داری (P-Value) آماره t مربوط به مسئولیت‌پذیری اجتماعی کوچکتر از ۰/۰۵ بوده (۰/۰۰۲) یعنی معنی دار است، ضریب آن (۰/۰۰۸) می‌باشد و مقدار آماره t برای آن برابر با ۲/۹۱ می‌باشد این مقدار آماره t در ناحیه رد فرض صفر قرار می‌گیرد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و کیفیت سود رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد.

#### جدول (۱۰): چکیده فرضیه اول پژوهش

شماره فرضیه	شرح فرضیه	تایید یا رد	جهت	آماره T
۱	بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و کیفیت سود رابطه معنادار وجود دارد	تایید	مثبت	۲.۹۱

#### تفسیر فرضیه دوم

تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرس بر رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و کیفیت سود تاثیر دارد.

با توجه به نتایج جدول ۹ سطح معنی‌داری (P-Value) آماره t مربوط به CSR\* FEMALE کوچکتر از ۰/۰۵ بوده (۰/۰۰۰) یعنی معنی دار است، ضریب آن (۰/۰۰۴) می‌باشد و مقدار آماره t برای آن برابر با ۳/۲۱ می‌باشد این مقدار آماره t در ناحیه رد فرض صفر قرار می‌گیرد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرس بر رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و کیفیت سود تاثیر معنادار و مثبت دارد.

#### جدول (۱۱): چکیده فرضیه دوم پژوهش

شماره فرضیه	شرح فرضیه	تایید یا رد	جهت	آماره T
۲	تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرس بر رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و کیفیت سود تاثیر دارد	تایید	مثبت	۳.۲۱

## پیشنهادهای پژوهش

### پیشنهادهای کاربردی برگرفته از نتایج پژوهش حاضر

#### پیشنهاد برای فرضیه اول

۱- با توجه نتیجه فرضیه اول مبنی بر رابطه مثبت میان مسئولیت پذیری اجتماعی و کیفیت سود پیشنهاد میشود که سهامداران معیارهای مسئولیت پذیری اجتماعی و افشای آن در شرکتها را مور بررسی قرار دهند چرا که می تواند معیاری از پایداری شرکت به عدم دستکاری سود و کیفیت و پایداری بیشتر آن باشد.

۲- به صاحبان شرکتها نیز پیشنهاد می شود که نسبت به سرمایه گذاری و توجه به مسئولیت اجتماعی در شرکتها خود، توجه بیشتری داشته باشند؛ چرا که در درازمدت می تواند به عنوان یک سیگنال مثبت از سودهای پایدار و بهبود عملکرد شرکت، موجب تمایل بیشتر سرمایه گذاران به خرید سهام آن شرکت شود.

#### پیشنهاد برای فرضیه دوم

۱- با توجه به نتیجه فرضیه دوم مبنی بر تاثیر مثبت تنوع جنسیتی بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و کیفیت سود، پیشنهاد می شود که استفاده کنندگان از صورتهای مالی، حضور بیشتر زنان در کمیته های حسابرس را مورد توجه قرار دهند، چرا که به دلیل پایداری بیشتر آنها به اصول پایداری شرکت و همچنین دستکاری کمتر در صورتهای مالی، می تواند علامتی از سودهای پایدار شرکت باشد.

۲- به صاحبان شرکتها پیشنهاد می شود در کمیته های حسابرسی خود از تعداد بیشتری از زنان استفاده کنند چرا که نگرانی های آنها در مورد مسئولیت پذیری اجتماعی می تواند منجر به بهبود شهرت و اعتبار شرکت شود و علاوه بر بهبود کیفیت سود شرکت، منجر به گرایش اعتباردهندگان و سهامداران به همکاری با شرکت شود.

## منابع

- ✓ ایمانی برندق، محمد، عبدی، مصطفی، کاظمی علوم، مهدی، (۱۳۹۶)، بررسی تأثیر تنوع جنسیتی در کمیته حسابرسی بر حق الزحمه حسابرسی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۴، شماره ۳، صص ۷۵-۹۲.
- ✓ برزگر، قدرت اله، اسکو، وحید، تاگر، رضا، (۱۳۹۹)، بررسی رابطه بین ساختار مالکیت و مسئولیت اجتماعی شرکتی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، بررسی های حسابداری، دوره ۳، شماره ۱۱، صص ۲۱-۴۴.
- ✓ حاجیها، زهره، محمدحسین نژاد، سهیلا، (۱۳۹۸)، عوامل تأثیرگذار بر نقاط ضعف بااهمیت کنترل های داخلی، فصلنامه پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۷، شماره ۲۶، صص ۱۱۹-۱۳۷.
- ✓ مرادی، مجید، صفرپور، مریم، منفرد، سوگل، (۱۳۹۸)، ارتباط کیفیت سود و حق الزحمه حسابرسی با سیاست تقسیم سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، چشم انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۲، شماره ۱۲، صص ۱-۱۶.
- ✓ ناصریان، فاطمه، ایمانی، ذکوان، همایون، علی، (۱۴۰۰)، بررسی رابطه بین بازده سهام و مسئولیت های اجتماعی طی چرخه عمر در شرکت های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات تجربی حسابداری مالی سال ۱۳، شماره ۵۲، صص ۲۹-۵۱.
- ✓ امیری، سیدخسرو، رضایی، فرزین، خلعتبری، عبدالصمد، (۱۳۹۷)، اثاثر حاکمیت شرکتی بر رابطه بین ویژگیهای رفتاری مدیران و قابلیت مقایسه صورتهای مالی، دانش حسابرسی، سال ۲۰، شماره ۸۷، صص ۴۰-۷۵.



- ✓ اسمعیلی، حلیمه، یعقوبی، الهه، (۱۴۰۰)، عوامل مؤثر بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت ها، رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، سال ۵، شماره ۶۴، صص ۱۱۳-۱۲۸.
- ✓ محمدی، آرش، مقدم، عبدالکریم، (۱۳۹۹)، بررسی تأثیر مسئولیت پذیری کننده شرکت ها از طریق نقش تعدیل کننده بازاریابی رسانه ای اجتماعی در عملکرد پایدار بنگاههای تجاری، رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، سال ۴، شماره ۴۲، صص ۷۳-۹۲.
- ✓ برزگر، قدرت اله، کامیابی، یحیی، ابراهیمی، جمیل، (۱۴۰۰)، تاثیر تعدیل کنندگی حاکمیت شرکتی بر رابطه بین سرمایه اجتماعی و سیاست- های تقسیم سود نقدی، دانش حسابداری مالی، دوره ۸، شماره ۱، صص ۹۳-۱۲۰.
- ✓ قادرزاده، سیدکریم، کردستانی، غلامرضا، حقیقت، حمید، (۱۳۹۶)، شناسایی و رتبه بندی عوامل مؤثر بر سطح افشای مسئولیت اجتماعی شرکتها با رویکرد داده کاوی. نشریه پژوهش- های کاربردی در گزارشگری مالی، دوره ۶، شماره ۱۱، صص ۷-۴۶.
- ✓ حاجی عزیززاده، سحر، خواجه حسنی، میترا، امیری، علی، (۱۳۹۹)، بررسی رابطه بین تئوری ذینفعان، مسئولیت اجتماعی شرکتها و عملکرد مالی، رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، سال ۴، شماره ۵۰، صص ۹۲-۱۰۲.
- ✓ حساس یگانه، یحیی، برزگر، قدرت اله، (۱۳۹۴)، مدلی برای افشای مسئولیت اجتماعی و پایداری شرکتها و وضعیت موجود آن در بورس اوراق تهران، فصلنامه بورس اوراق بهادار تهران، سال ۸، شماره ۲۹، صص ۹۱-۱۱۰.
- ✓ رویایی، رضمانعلی، مهردادوست، حسین، (۱۳۸۸)، بررسی نقش مدیریت فرهنگی در ارتقای مسئولیت اجتماعی، پژوهشنامه علوم اجتماعی، سال ۳، شماره ۳، صص ۴۳-۵۹.
- ✓ آقای، محمدعلی، کاظم پور، مرتضی، (۱۳۹۵)، تأثیر مسئولیت پذیری اجتماعی و تنوع پذیری محصولات بر عملکرد شرکت، دو فصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری، سال اول، شماره اول، صص ۹۹-۱۲۱.
- ✓ اشرفی، جواد، رهنمای رودپشتی، فریدون، بنی مهد، بهمن، (۱۳۹۸)، نظریه های مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتها، دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، سال ۸، شماره ۳۱، صص ۱-۱۴.
- ✓ رحیمیان، نظام الدین، کاظم پور، مرتضی، (۱۳۹۷)، مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتها: مفاهیم، ابعاد، نظریه ها و مروری بر مدل های آن، پژوهش حسابداری، دوره ۸، شماره ۴، صص ۱۵۲-۱۷۵.
- ✓ برزگر، قدرت اله، غواصی کناری، محمد، (۱۳۹۵)، مطالعه رابطه سطح افشای مسئولیت اجتماعی و سیاست تقسیم سود در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، مجله دانش حسابداری، سال ۷، شماره ۲۴، صص ۱۵۵-۱۸۰.
- ✓ سپاسی، سحر، رضایت، محیا، (۱۳۹۴)، شناسایی و رتبه بندی عوامل مؤثر بر حسابرسی اجتماعی با استفاده از تکنیک تاسیس، فصلنامه حسابداری مالی، سال هفتم، شماره ۲۸، صص ۱۲۷-۱۴۷.
- ✓ علوی طبری، سید حسین، (۱۳۹۸)، رابطه بین مخارج صرف شده برای حسابرسی داخلی با حق الزحمه حسابرسی مستقل، رساله دکتری حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی.
- ✓ خواجهی، شهریار، ناظمی، امین، (۱۳۹۴)، بررسی ارتباط بین کیفیت سود و بازده سهام با تاکید بر نقش ارقام تعهدی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۴۰، صص ۳۷-۶۰.
- ✓ ثقفی، علی، کردستانی، غلام رضا، (۱۳۹۳)، بررسی وتبیین رابطه بین کیفیت سود و واکنش بازار به تغییرات سود نقدی، بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۳۷، صص ۵۱-۷۲.

- ✓ کردستانی، غلامرضا، مجدی، ضیاء الدین، (۱۳۹۶)، بررسی ارتباط بین ویژگی های کیفی سود و هزینه سرمایه، بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۴۸، صص ۸۵-۱۰۴.
- ✓ باباجانی، جعفر، بابایی، مسعود، (۱۳۹۰)، تأثیر استقرار واحد حسابرسی داخلی و تشکیل کمیته حسابرسی در ارتقای مسئولیت پاسخگویی مالی دانشگاه‌ها مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی، دانش حسابداری، شماره ۴، صص ۲۷-۷.
- ✓ حساس یگانه، یحیی، حسینی بهشتیان، سید محمد، (۱۳۸۱)، تأثیر وجود کمیته حسابرسی بر حسابرسی مستقل، کنترل های داخلی و گزارشگری مالی، فصلنامه مطالعات مدیریت بهبود و تحول دوره ۹، شماره ۳۵، صص ۱۷-۱.
- ✓ سلیمانی، غلامرضا، مقدسی، مینا، (۱۳۹۳)، نقش کنترل های داخلی، حسابرس داخلی و کمیته حسابرسی در بهبود نظام راهبری (حاکمیت)، شرکتی، پژوهش حسابداری، شماره ۱۲، صص ۴۵-۶۵.
- ✓ اخترشناس، داریوش، احمدی پاک، فرشته، (۱۴۰۱)، تأثیر اختلاف سود حسابداری با درآمد مشمول مالیات بر کیفیت حسابرسی با تأکید بر نقش کیفیت سود، فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، سال یازدهم، شماره ۱۴، صص ۱۰۲-۱۱۹.
- ✓ زنب، معصومه، (۱۴۰۰)، بررسی تأثیر کیفیت سود، گزارشگری به موقع و کیفیت گزارشگری مالی بر محتوای اطلاعاتی سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، هشتمین کنفرانس ملی اقتصاد، مدیریت و حسابداری، شیروان.
- ✓ غلامی، محسن، (۱۳۹۸)، مطالعه اثر کیفیت خدمات بر کیفیت سود در صنعت بانکداری، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی - دانشکده مدیریت و حسابداری.
- ✓ پیتته نوئی، یاسر، غلامرضا پور، محمد، کاظمی، پوریا، امیرنیا، نرجس، (۱۴۰۰)، بررسی نقش تعدیلی مالکیت خانوادگی بر رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و اجتناب مالیاتی: آزمون نظریه ثروت اجتماعی - عاطفی و نمایندگی، پژوهش‌های حسابداری مالی، دوره ۱۳، شماره ۱، صص ۴۵-۶۶.
- ✓ حاجیها، زهره، قربانی، ایوب، (۱۴۰۰)، تأثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر رتبه بندی اعتباری شرکت ها با توجه به نقش تعدیلی نوسان پایین به بالای بازده سهام، مجله دانش حسابداری، دوره دوازدهم، شماره ۲، صص ۱۰۵-۱۲۱.
- ✓ گیلانی نیای صومعه‌سرای، بهنام، علیزاده، آریتا، (۱۴۰۰)، بررسی تأثیر تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره بر ریسک سیستماتیک به‌واسطه نقش تعدیلگر مدیریت ریسک شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، سال پنجم، شماره ۷۲، صص ۱۰۵-۱۱۸.
- ✓ عبدی، مصطفی، کاظمی علوم، مهدی، محمدپور زنجانی، مسعود، پرویزی، آرزو، (۱۳۹۸)، تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی، هیئت مدیره و مدیر مالی و افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت: آزمون نظریه دیگرگزینی، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۶، شماره ۴، صص ۵۴۴-۵۶۹.
- ✓ Abbott, L., Parker, S. & Presley, T. (2012). Female Board Presence and the Likelihood of Financial Restatement. *Accounting Horizons*, 26(4), 607-629
- ✓ Aryati, T., & Walansendouw, Y. C. (2013). Analysis of the effect of company diversification on earnings management. *Journal Of Accounting And Auditing*, 9(2), 244-260.
- ✓ Appuhami, R., & Tashakor, S. (2017). The Impact of Audit Committee Disclosure: An analysis of Australian Firms. *Australian Accounting Review*, 27(4), 400-420.
- ✓ Brahem, E., Depoers, F. and Lakhali, F. (2022), "Corporate social responsibility and earnings quality in family firms", *Journal of Applied Accounting Research*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/JAAR-05-2021-0139>.
- ✓ Carter, D., Simkins, B. & Simpson, W. (2003). Corporate Governance, Board Diversity, and Firm Value. *The Financial Review*, 38(1), 33-53.

- ✓ Chouaibi, Jamel Matteo Rossi, Nouha Abdessamed (2021) The effect of corporate social responsibility practices on tax avoidance: an empirical study in the French context, *Competitiveness Review Issue(s)* available: 100 – From Volume: 1 Issue: 1, to Volume: 31 Issue: 5.
- ✓ Cheng, P., Man, P., and C. H, Yi (2018). "The impact of product market competition on earnings quality", *Accounting and Finance*, 53, 137-162.
- ✓ Dakhli, A. (2021), "The impact of ownership structure on corporate tax avoidance with corporate social responsibility as mediating variable", *Journal of Financial Crime*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/JFC-07-2021-0152>.
- ✓ Francis, Nnadi, Chukwudi., Okoh, Ugwu, Kevin (2017) EFFECT OF TAX AVOIDANCE AND TAX EVASION ON ECONOMIC GROWTH AND DEVELOPMENT IN NIGERIA (2006-2016), *International Journal in Management and Social Science (Impact Factor- 6.178)*, Vol. 05, Issue-03, (March, 2017) ISSN: 2321-1784.
- ✓ Feber Sormin, Titik Aryati(2021), Earnings Quality: Impact of Income Smoothing, Earnings Persistence, Book Tax Difference with Good Corporate Governance as Moderation, *International Journal of Emerging Trends in Social Sciences*,ISSN: 2521-3539,Vol. 11, No. 1, pp. 1-9, 2021,DOI: 10.20448/2001.111.1.9.
- ✓ Ferreira I., 2008, the Effect of Audit Committee Composition and Structure on the Performance of Audit Committees, *Meditation Accountancy Research*, Vol. 16, No. 2,89106.
- ✓ Francies,I.Lafond,R.Olsson,P.Schipper,K.(2014)." earnings quality and the pricing effects of earnings patterns", working paper duke university,p.53Schiper , K .Vincent , L .(2013) ." earnings quality " , accounting horizons , supplement 2003 ,pp.97-110 .
- ✓ Huse, M. & Solberg, A. (2006). Gender-related Boardroom Dynamics: How Scandinavian Women Make and can Make Contributions on Corporate Board. *Women in Management Review*, 21(2),113-130
- ✓ Hambrick, D., Cho, T. & Chen, M. (1996). The influence of top management team heterogeneity on firms' competitive moves. *Administrative Science Quarterly*, 41(4), 659–684.
- ✓ Huse, M., Nielsen, S. & Hagen, I. (2009). Women and Employee-elected Board Members, and their Contributions to Board Control Tasks. *Journal of Business Ethics*, 89(4), 581–597
- ✓ Ho, S. S.M., Li, A. Y., Tam, K. and Tong, J.Y., (2016), Ethical image, Corporate social responsibility, and R&D Valuation, *Pacific-Basin Finance Journal*, PII: S0927 538X(16)30008-7, pp: 813
- ✓ Hillman, A., Shropshire, C & Cannella, A. (2007). Organizational Predictors of Women on Corporate Boards. *Academy of Management Journal*, 50(4),941–952.
- ✓ Jouber, H. (2020), "Corporate social responsibility and earnings quality: do institutional features matter?", *Journal of Global Responsibility*, Vol. 11 No. 1, pp. 54-92. <https://doi.org/10.1108/JGR-04-2019-0041>.
- ✓ Kartikahadi, H., Sinaga, R. U., Syamsul, M., Siregar, S. V., & Wahyuni, E. T. (2016). *IFRS-based financial accounting (2nd ed.)*. Jakarta: Indonesian Institute of Accountants
- ✓ Kim, Yongtae., Myung Seok Park., Benson Wier (2011) Is Earnings Quality Associated with Corporate Social Responsibility? at: <https://www.researchgate.net/publication/228133769>
- ✓ Li, Q., Wang, T. (2010). Financial reporting quality and corporate investment efficiency: Chinese experience. *Nankai Business Review International*, 1 (2): 197-213.

- ✓ Mukerjee, Kaushik (2018) the impact of brand experience, service quality and perceived value on word of mouth of retail bank customers: investigating the mediating effect of loyalty, *J Finances Serve Mark*, <https://doi.org/10.1057/s41264-018-0039-8>
- ✓ Molina, M., (2010). The corporate role in a changing society: A model of sense making and firm characterization, Ph.D. thesis, Business School, Universidad Ramon Lul
- ✓ Manoj", Meghna (2019) Consequences and Evidence of Tax Evasion and Avoidance" *International Journal of Business and Management Invention (IJBMI)*, vol. 08, no. 01, 2019, pp 72-76.
- ✓ Nizam Ud Dina,b, Xinsheng Chenga, Bashir Ahmad(2020), Gender diversity in the audit committee and the efficiency of internal control and financial reporting quality, *ECONOMIC RESEARCH-EKONOMSKA*
- ✓ Rose, C. (2007). Does Female Board Representation Influence Firm Performance? *The Danish Evidence. Corporate Governance: An International Review*, 15(2), 404–413.
- ✓ Robbins, Stephon P & Coulter, Mary (2006). *Management*. New York. Prentice Hall. 9th ed.
- ✓ Salehi, M. & Azary, Z., (2009). Stakeholder's perception of corporate social responsibility: Empirical evidences from IRAN. *International business research*, 2 (1): 63-72
- ✓ Scott, S. (2007). "Corporate Social Responsibility and the Fetter of Profitability". *Social Responsibility Journal*, Vol. 3, No. 4: 31.
- ✓ Scott, W. R. (2012). *Financial accounting theory* (6th ed.). Canada: Prentice Hall
- ✓ Smith, N. Smith. V., and Verner. M. (2006). Do female in top management affect firm performance? A panel study of 2500 Danish Firs. *International Journal of Productivity and Performance Management*, vol55. PP: 569° 593
- ✓ Serafeim, George. ,Ioannou,Ioannis. (2013). The Impact of Corporate Social Responsibility on Investment Recommendations. Available at: <http://ssrn.com/abstract=1507874>.
- ✓ Saleh, M. Zulkifli, N. & Muhamad, R. (2010). Corporate social responsibility disclosure and its relation on institutional ownership. *Managerial Auditing Journal*, 25 (6): 591–613
- ✓ Thiruvadi, S. and Huang, H. (2011), "Audit committee gender differences and earnings management", *Gender in Management*, Vol. 26 No. 7, pp. 483-498. <https://doi.org/10.1108/175424111111175469>.
- ✓ Molina, M., (2010). The corporate role in a changing society: A model of sense making and firm characterization, Ph.D. thesis, Business School, Universidad Ramon Lul
- ✓ Nguyen, Thu Hang(2017) Determinants to Tax Evasion Behavior in Vietnam, *Journal of Management and Sustainability*; Vol. 7, No. 4; 2017 ISSN1925-4725 E-ISSN 1925-4733
- ✓ Nurdiono, N., Edwin Mirfazli, Agus Zahron, Yanuarius Yanu Dharmawan, Puspita Ayu Lestari, Olena Voronkova.(2020) Impact of Corporate Social Responsibility Disclosure on Good Corporate Governance, *JCR*. 2020; 7(12): 1439-1450doi: 10.31838/jcr.07.12.245
- ✓ McNichols, M.F. and Stubben, S.R. (2008). Does earnings management affect firm's investment decisions?. *The Accounting Review*, Vol. 83, pp. 1571-1603.
- ✓ Stubben, S. (2010). Discretionary revenues as a measure of earnings management. *The Accounting Review*, Vol. 85, No. 2, pp. 695-717.
- ✓ Van de Velde, Eveline. Vermeir, Wim & Corten, Filip (2005). "Corporate Social Responsibility and Financial Performance". *Finance and Accounting*. Vol.5. No.3: PP: 129-138.
- ✓ Zalata, Alaa Mansour Collins G. Ntim, Mostafa Hussien Alsohagy & John Malagila (2021) Gender diversity and earnings management: the case of female directors with

financial background, Review of Quantitative Finance and Accounting volume 58,  
pages101–136 (2022).